

Талановитий вчений, педагог Віталій Ілларіонович Дирда

Дирда Віталій Ілларіонович народився 27 вересня 1938 року у с. Олександрівка Солонянського району Дніпропетровської області. У 1955-1960 роках навчався у Дніпропетровському сільськогосподарському інституті на факультеті механізації сільськогосподарства за спеціальністю «Механізація процесів сільськогосподарського виробництва» та отримав кваліфікацію «інженер-механік». Пізніше продовжив навчання на вечірньому факультеті Дніпропетровського гірничого інституту за спеціальністю «Автоматика і телемеханіка» та отримав кваліфікацію «інженер-електрик» (1965 р.). Працював у Дніпропетровському гірничому інституті (1962–1968 рр.). З 1968 року – в Інституті геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова НАН України, з 1983 року в цьому інституті обіймав посаду завідувача відділу механіки еластомірних конструкцій гірничих машин і робочих процесів. З 1992 р. працював за сумісництвом у Дніпропетровському державному аграрному університеті, нині Дніпровському державному аграрно-економічному університеті на посаді завідуючого кафедрою надійності та ремонту машин.

Професор В. І. Дирда – відомий вчений в галузі механіки, зокрема, механіки руйнування, інженер-механік, інженер-електрик, доктор технічних наук (1981 р.), професор (1985 р.), академік Академії інженерних наук України (1991 р.). Він засновник відомої наукової школи в галузі механіки руйнування еластомірів, динаміки і міцності машин. Важливе значення має розвинутий ним науковий напрям, пов'язаний з фундаментальними дослідженнями міцності і руйнування гумових елементів машин, працюючих в екстремальних умовах. У цьому напрямі ним створена теорія і методи розрахунку динаміки машин з урахуванням деформаційних і томних характеристик пружних ланок, що змінюються в процесі експлуатації та розрахунку еластомірних конструкцій машин з

урахуванням їх особливостей і нестабільності матеріалу в часі і від активного навколишнього середовища.

Професор В. І. Дирда проводив значну роботу з підготовки кадрів вищої кваліфікації: відомі його методологічні розробки, вів аспірантуру, підготував 10 кандидатів наук. Він був членом трьох спеціалізованих рад, членом Експертної ради ВАКу СРСР, членом експертної групи з сейсмології і сейсмостійкого будівництва в країнах СНД, заступником голови наукової Міждержавної Ради з надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру країн – учасниць СНД, член Національного комітету України з теоретичної і прикладної механіки, членом Комісії з наукової роботи з Туреччиною.

Науковий доробок вченого 787 наукових праць (у т. ч. підручники, монографії, авторські свідоцтва і патенти, три відкриття). Професор В. І. Дирда широко відомий у наукових колах як вчений з фундаментальних досліджень в галузі механіки еластомерів як нових конструктивних матеріалів. Результати цих робіт високо оцінені науковою громадськістю в Україні та за кордоном, є основоположними в інженерній практиці зі створення машин з еластомірними пружними ланками і захисними покриттями. Найбільш плідне практичне застосування результатів наукових досліджень професора В. І. Дирди використовується при створенні нового покоління важких вібраційних машин для транспортування, переробки, класифікації та подрібнення різних матеріалів, у т. ч. гірничо-металургійних і будівничих галузей та в агропромисловому виробництві. На теренах багатьох зарубіжних країн в різні роки працювали і працюють машини різноманітного технологічного призначення, створення яких стало можливим завдяки фундаментальним розробкам Віталія Ілларіоновича. Завдяки технологічним характеристикам цих машин та їх високій надійності впроваджено в промисловість наступні сучасні технології: переробку складних, абразивних, токсичних та агресивних матеріалів (уранові руди, поліметалічні та залізні руди), підземну

маловідходну ресурсозберігаючу технологію вібраційного випуску та доставки уранових руд.

Проведені професором В. І. Дирдою наукові дослідження були високо оцінені: 1987 року йому присвоєно почесне звання Лауреата Премії Ради Міністрів СРСР. Він учасник міжнародних конгресів у Канаді, Італії, Англії, Японії, Польщі (1986), Німеччині (1987), Іспанії, Болгарії, (1990), Чехословаччині (1990), Австрії, Угорщині, Югославії, підтримував постійні творчі зв'язки з Сілезьким Політехнічним інститутом (Польща), Університетом м. Кордобі (Іспанія) та ін. Значна кількість наукових праць опубліковано в фундаментальних міжнародних наукових журналах, які входять до міжнародних наукометричних баз. Наукові розробки професора В. І. Дирди в області міцності матеріалів (зокрема, еластомірів, поліуретанів тощо) і конструкцій на їх основі, методів оптимального проектування та їх розрахунку стали класичними та використовуються спеціалістами багатьох країн. Відомі також наукові розробки в області динаміки та міцності машин, зокрема, машин вібраційної дії, вібро- та сейсмосахисту машин, будівель та технічних споруд. Віталій Ілларіонович збагатив науку визначними здобутками, він засновник наукової школи.

Педагогічна діяльність професора В. І. Дирди розпочалася у Дніпропетровському гірничому інституті (з 1962 по 1968 рік), з 1992 року – в Дніпропетровському ДАУ, нині Дніпровському ДАЕУ на посаді завідувача кафедрою «Надійність та ремонт машин». Він є автором багатьох підручників, серед яких «Деталі машин», «Технологія ремонту машин», «Основи наукової творчості», навчальних посібників: «Інженерна механіка. Деталі машин» (з грифом МОН), «Ремонт машин. Дипломне проектування», «Підйомно-транспортні машини» та ін. Наукова, педагогічна та громадська діяльність професора В. І. Дирди високо оцінена. Серед його державних та відомчих нагород: заслужений діяч науки і техніки України (1997 р.), Лауреат Премії Ради Міністрів СРСР (1987 р.), Лауреат Премії АН УРСР ім. О. М. Динника (1982 р.),

Лауреат Премії ім. С. П. Тимошенка (2012 р.), Почесна грамота Президії НАН України, Почесна грамота Колегії Міністерства чорної металургії СРСР, Почесна грамота НАН України імені В. І. Вернадського за вагомий внесок у розвиток та популяризацію ідей В. І. Вернадського (2013), Срібна медаль імені О. С. Попова, Срібна медаль імені П. Л. Капиці, медалі виставок ВДНГ СРСР та УРСР. У 2012 році доктору технічних наук, академіку Віталію Ілларіоновичу Дирді присуджена премія імені С. П. Тимошенка за цикл праць «Прикладна механіка деформування та руйнування пружно-спадкових середовищ», у 2015 році – Державна премія України в галузі науки і техніки за створення та промислове впровадження високоефективної техніки із застосуванням еластомірних матеріалів для видобутку, переробки і збагачення мінеральної сировини. (Указ Президента України № 686/2015 від 08.12.2015 р.). Фундаментальні наукові дослідження професора В. І. Дирди з механіки пружно-спадкових систем, міцності і довговічності матеріалів та конструкцій при динамічних навантаженнях мають важливе значення у практичному використанні в багатьох галузях виробництва.

Світла і вдячна пам'ять про Віталія Ілларіоновича Дирду збережеться у наших серцях.

Кобець А. С., професор, ректор Дніпровського державного аграрно-економічного університету